

YTTRANDE

Dnr RA 04-2017/3151

Datum
2017-06-14Regeringskansliet
Kulturdepartementet

Yttrande över departementspromemorian (Ds 2017:8) Kultursamverkan för ett Sverige som håller ihop, framtida inriktning och utvecklingsmöjligheter för kultursamverkansmodellen

Inledning

Riksarkivet har ombetts att lämna synpunkter på rubricerad departementspromemoria. Riksarkivet begränsar sitt svar till några synpunkter rörande

- de regionala enskilda arkivens ekonomi och utvecklingsmöjligheter inom kultursamverkansmodellen,
- fördelning av utvecklingsbidrag,
- uppföljning av kultursamverkansmodellen och
- inkorporering av Stockholms län i kultursamverkansmodellen.

Sammanfattning av Riksarkivets synpunkter

- Riksarkivet anser att promemorian förbigår de svårigheter som finns för det regionala enskilda arkivområdet inom modellen. De enskilda arkiven nämns endast i kapitel 1 Bakgrund (s.11). Här återges uppgiften att det enskilda arkivområdet har haft den klart starkaste procentuella ökningen av de årliga bidragen, 24,4 procent. Detta är dock inte liktydigt med en generell nivåhöjning för arkivområdet. En närmare granskning visar att vissa av de mindre institutionerna får så låga regionala bidrag att själva deras existens blir hotad.
- Riksarkivet vill lyfta fram att bland berörda enskilda arkiv finns en stark uppfattning om att utvecklingsbidraget för arkivområdet bör fördelas av den sektorsmyndighet som bäst känner till sakförhållandena inom arkivväsendet, nämligen Riksarkivet.
- Riksarkivet är tveksam till att låta en ”oberoende” aktör som Statskontoret se över hur uppföljning och utvärdering kan förbättras. Att minska den administrativa bördan men öka relevansen och användbarheten av de inrapporterade redogörelserna innebär, enligt vår bedömning, oförenliga krav.
- Riksarkivet ser positivt på inkorporeringen av Stockholms län i kultursamverkansmodellen.

Synpunkter om de regionala enskilda arkivens ekonomi och utvecklingsmöjligheter inom kultursamverkansmodellen

Riksarkivet anser att promemorian förbigår de svårigheter som finns för det regionala enskilda arkivområdet inom modellen. De enskilda arkiven nämns endast i kapitel 1 Bakgrund (s.11). Här anges det att i en rapport från Statens kulturråd har konstaterats att det enskilda arkivområdet har haft det klart starkaste procentuella ökningen av de årliga bidragen, 24,4 procent (2015). Det kan dock inte tolkas som en generell nivåhöjning till detta kulturområde.

Om man granskar statistiken närmare framgår det att andelen bidrag till detta område sällan överstiger 1 procent av de totala årliga medel som fördelas av respektive län/region. Den låga bidragsnivån innebär att enstaka höjningar på några hundratusen kronor ger stort procentuellt utslag. I realiteten har vissa av de regionala enskilda arkiven haft svårt att hävda sig i konkurrensen om medel jämfört med andra kulturområden. I regel handlar det om små institutioner eller paraplyorganisationer som inte har haft möjlighet att ägna sig åt mer omfattande "lobbying", d.v.s. att för politiker och tjänstemän förtydliga verksamhetens betydelse för den regionala kulturella infrastrukturen.

Kultursamverkansmodellen är också så konstruerad att kravet att den regionala bidragsgivningen ska "matcha" den statliga inte finns kvar på verksamhetsnivå. Den sammantagna effekten av dessa faktorer har blivit att vissa av de mindre institutionerna får så låga regionala bidrag att själva deras existens blir hotad.

Fördelning av utvecklingsbidrag

I promemorian föreslås att Statens kulturråd även i fortsättningen ska fördela utvecklingsbidrag för strategiska utvecklingsinsatser av nationellt intresse. Som enda alternativ nämns fördelning genom respektive landsting/regionen. Riksarkivet vill dock lyfta fram att bland berörda enskilda arkiv finns en stark uppfattning om att utvecklingsbidraget för arkivområdet bör fördelas av den sektorsmyndighet som bäst känner till sakförhållandena inom arkivväsendet, nämligen Riksarkivet.

På grund av den låga basfinansieringen har arkiven ofta behov av att söka medel för större inköp av utrustning eller tidsbegränsade projektstöd för att kunna utveckla verksamheten i första hand i ett regionalt perspektiv och mer sällan i ett nationellt dito, exempelvis för metodutvecklande projekt. I och med att statsbidrag inte längre kan sökas för annat än för strategiska utvecklingsinsatser av nationellt intresse har det blivit svårare för de regionala arkiven att få utvecklingsbidrag över huvud taget. Ansökningarna om regionala utvecklingsbidrag bedöms sällan av tjänstemän eller politiker med sakkunskap i arkivfrågor vilket gör det svårare att få gehör för arkivens behov. Detta har framkommit av de diskussioner som Riksarkivet har fört med de regionala enskilda arkivens företrädare.

Uppföljning av kultursamverkansmodellen

Riksarkivet är tveksam till att låta en ”oberoende” aktör som Statskontoret se över hur uppföljning och utvärdering kan förbättras. Det är många olika typer av komplexa kulturverksamheter som behöver belysas och utvärderas – det är svårt att föreställa sig att det kan skapas ett bättre system för det utan adekvat sakkunskap om dessa kulturområden. Att minska den administrativa bördan men samtidigt öka relevansen och användbarheten av de inrapporterade redogörelserna innebär i praktiken oförenliga krav.

Många av frågor som behöver besvaras vid den årliga redovisningen har skiftande relevans för de olika kulturområdena. Svaren/siffrorna går inte heller att jämföra mellan de olika länen/regionerna eller verksamheterna utan att ha mer ingående kunskaper om dem. Arkiven anser att redogörelserna inte ger en rättvisande bild om deras verksamhet p.g.a. att antalet frågor som är relevanta för dem är för få.

Över vissa av kulturområdena förs annan och mer detaljerad statistik av respektive sektorsmyndighet, så är dock inte fallet med de enskilda arkiven. Att det saknas en mer övergripande, nationell arkivstatistik påpekas även i kulturarvspropositionen (prop. 2016/17:116). Att minska antalet frågor som behöver besvaras för att minska den administrativa bördan vid uppföljningen av kultursamverkansmodellen skulle med all sannolikhet medföra en försämring av arkivstatistiken om inga andra åtgärder vidtas.

Inkorporering av Stockholms län i kultursamverkansmodellen

Riksarkivet ser positivt på inkorporeringen av Stockholms län i kultursamverkansmodellen. Enligt vår bedömning kommer förutsättningarna för ett bättre samarbete och samordning mellan kulturverksamheterna i länets olika kommuner att öka.

Beslut i detta ärende har fattats av riksarkivarien Karin Åström Iko. Ärendet har beretts av förste arkivarie Katalin Gere, föredragande.

Karin Åström Iko

Katalin Gere